

Müstəqil mətbuatın və söz azadlığının qarantı

Milli mətbuatımız 140 illik tarixi ərzində zəngin, uğurlar və məhrumiyyətlərlə dolu şərəfli bir tarixi inkişaf yolu keçmişdir. Xalqın milli şüurunun, mədəniyyətinin formalaşmasında, maarifçilik ideyalarının yayılmasında mətbuatımızın əvəzsiz rolu danılmazdır.

Mətbuat, söz və fikir azadlığının formalaşmasında, inkişaf etməsində XX əsrin sonuncu onillikləri və müstəqilliyimizin ilk illəri ayrıca tarixi əhəmiyyətə malikdir. Məhz bu dövr Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyevin adı ilə sıx bağlıdır.

Ulu öndər Heydər Əliyev 1969-cu ildə Azərbaycana birinci şəxs kimi rəhbərliyə gətirildikdən sonra Azərbaycanda digər Sovet respublikalarından fərqli olaraq mətbuatda və ədəbi sahədə bu vaxtadək təsadüf olunmayan tendensiyalar üzə çıxmağa başlayırdı. Kütləvi informasiya vasitələrində tənqidi fikirlərin, fərqli düşüncələrin yer alması, mətbuatın o zamankı şərtlərin verdiyi imkanlar daxilində sərbəstləşməsi prosesi güclənməyə başlamışdı. Bu dövrdə Heydər Əliyevin ən böyük xidmətlərindən biri yaradıcı insanlara, yazıçılara və jurnalistlərə yüksək qayğı, diqqət göstərməsi ilə yanaşı, milli düşüncənin, milli mədəniyyətin himayəçisi kimi xalqın gələcəyi baxımından tarixi əhəmiyyət daşıyan bir prosesin formalaşmasına dəstək olması idi. Keçmiş SSRİ məkanında Heydər Əliyevin rəhbərlik illəri yeganə dövrdür ki, bu illərdə Azərbaycanda heç bir yaradıcı insan əsərlərinə görə təzyiqlərə məruz qalmamışdır. Əksinə, Ulu Öndər milli məsələlərin geniş təbliğ olunmasına daha çox şərait yaradırdı.

Ötən əsrin 70-ci illərində milli məfkurə xarakterli əsərlərin nəşrində, belə nümunələrin dərc olunduğu "Qobustan", "Ulduz" kimi ədəbi jurnalların nəşrinin davam etdirilməsində Heydər Əliyevin müstəsna rolu vardı. Ulu Öndər vəzifəsindən və nüfuzundan istifadə edərək milli ruhlu yaradıcı insanları himayəsi altına

alır, onların Sovet rəhbərliyi tərəfindən cəzalandırılmasının qarşısını kəsməyə nail olurdu. Bütün bunlar XX əsrin 80-ci illərinin sonlarında milli azadlıq hərəkatının başlanması dövründə xalqımızın milli şüurunun yüksəlməsində, yarana biləcək ideoloji boşluğu doldurulmasında mühüm tarixi rol oynadı. Ümummilli lider Heydər Əliyev Azərbaycan xalqının müstəqilliyini əldə etməsində ona işıq tutacaq milli ideologiyanın əsasını hələ illər öncə, böyük uzaqgörənliklə, sağlam təməllər əsasında qura bilmişdi.

Azərbaycan müstəqilliyini qazandığı ilk illərdə bütün sahələrdə olduğu kimi, kütləvi informasiya vasitələrinin fəaliyyətində də ciddi problemlər yaranmış, mətbuat öz funksiyasını yerinə yetirməkdən uzaqlaşmışdı. Söz və mətbuat azadlığı adı altında yaranmış kaos, həm də maddi-texniki bazanın dağılması mətbuatın öz rolunu yerinə yetirməsinə imkan vermirdi.

Dahi rəhbər Heydər Əliyevin 1993-cü ildə xalqın təkidlə tələbi ilə yenidən hakimiyyətə gəlməsi, bütün sahələrdə olduğu kimi, mətbuatın inkişafında, fikir plüralizminin yaranmasında da mü-

hüm dəyişikliklərin başlanğıcını qoydu.

Ulu Öndər böyük dövlət xadimi, təcrübəli siyasətçi kimi dövlətçiliyin, demokratik dəyərlərin formalaşması və inkişafında mətbuatın rolunu yüksək qiymətləndirməyi bacarırdı. Yeni dünyəvi dəyərlərə söykənən söz azadlığının inkişafında, milli dövlətçilik ənənələrinin formalaşmasında mətbuatın əhəmiyyətini başa düşən Ümummilli Lider bunun üçün dövlətin qayğısının və dəstəyinin də vacibliyini bildirdi. O, dövlət rəhbəri kimi jurnalistlərlə sıx təmasda olmağa, onları dinləməyə və suallarını cavablandırmağa hər zaman diqqət və hörmətlə yanaşırdı.

Ümummilli lider Heydər Əliyevin söz və mətbuat azadlığı istiqamətindəki əməli işlərinin önündə 1995-ci ildə qəbul edilmiş Konstitusiyada bu barədə müvafiq maddənin təsbit olunması dayanır. Ulu Öndər bilavasitə rəhbərliyi ilə yaradılan bu Əsas Qanunun 50-ci maddəsində hər kəsin fikir azadlığı və informasiya almaq hüququ öz əksini tapmışdır. Ulu Öndər mətbu orqanların maddi-texniki imkanlarının yaxşılaşdırılması, onlara

dövlət qayğısının artırılması baxımından ciddi işlər görmüşdür. Belə ki, onun 24 noyabr 1997-ci il tarixli sərəncamı ilə "Qobustan", "Ulduz" jurnalları, "Ədəbiyyat qəzeti" dövlətin himayəsinə götürülmüş, bu nəşrlərin davamlı fəaliyyətinə şərait yaradılmışdır.

Ümummilli Liderin söz və mətbuat azadlığı sahəsindəki addımları içərisində ən yüksək tarixi əhəmiyyətli yerlərdən birini Azərbaycanda ilk dəfə mətbuat üzərində dövlət nəzarətini ləğv edən senzuranın aradan qaldırılması olmuşdur. 6 avqust 1998-ci ildə ulu öndər Heydər Əliyev "Azərbaycan Respublikasında söz, fikir və məlumat azadlığının təmin edilməsi sahəsində əlavə tədbirlər haqqında" Fərman imzaladı. Bu, müstəqil Azərbaycanın demokratik inkişafı yolunda atılmış böyük və tarixi addım idi. Elə həmin ilin son aylarında kütləvi informasiya vasitələrinin əlavə dəyər vergisindən azad edilməsi haqqında qərarın verilməsi bu sahəyə dövlət qayğısının yüksək təzahürü idi.

Dahi liderin Azərbaycan mətbuatının inkişafı naminə həyata keçirdiyi tədbirlər həm rəsmi dövlət KİV-nin, həm də müstəqil

və müxalif yönü mətbuatın tərəqqisinə münbit şərait yaradırdı. Ümummilli Lider azad və müstəqil kütləvi informasiya vasitələrinin inkişaf etməsi, demokratik dəyərlərin güclənməsi baxımından da qayğısını əsirgəməirdi. Böyük dövlət adamı müasir dünyada azad sözün, siyasi plüralizmin dövlətçiliyin inkişafında və möhkəmlənməsindəki rolunu uzaqgörənliklə, düzgün qiymətləndirir, bu yoldan dönməyəcəyini açıq bəyan edirdi: "Bizim ümumi məqsədimiz mətbuata daha da çox azadlıq verməkdir. Söz azadlığını daha da geniş təmin etmək və Azərbaycanda demokratiyanı bütün sahələrdə inkişaf etdirməkdən ibarətdir. Bilin, bu, mənim səmimi sözlərimdir. Sözlər deyil, bu, mənim siyasətimin bir hissəsidir... Ancaq bir şeyi bilmək lazımdır ki, biz bu yolla gedirik və bunu etmək istəyirik."

Ulu Öndərin mətbuatın inkişafı naminə etdikləri, təbii ki, bunlarla yekunlaşmırdı. 2000-ci ildə "2000-2001-ci illərdə kütləvi informasiya vasitələrinin maddi-texniki şəraitinin yaxşılaşdırılması haqqında tədbirlər proqramı" qəbul edilmiş, 2001-ci ilin dekabr ayında bütün KİV-in "Azərbaycan" Nəşriyyatına olan borcları Ümummilli Lider tərəfindən ləğv edilmişdir.

Heydər Əliyev vaxtaşırı KİV rəhbərləri, jurnalistlərlə görüşlər keçirir, onların problemləri ilə maraqlanır, çətinliklərini aradan qaldırır və öz tövsiyələrini bildirirdi. Belə görüşlərdə o, azad sözlə verdiyi dəyəri dilə gətirir, jurnalistləri daha yaxşı, peşəkar işləməyə yönləndirirdi: "Azərbaycan Prezidenti kimi mən mətbuat azadlığının təminatçısıyam. Bu gün də sizə deyirəm ki, təminatçısıyam. Hesab edirəm ki, Azərbaycanda söz azadlığı, mətbuat azadlığı tam təmin olunubdur".

Ulu Öndərin mətbuata qayğısının nəticəsi idi ki, 2001-ci ildə Heydər Əliyev "Jurnalistlərin dostu" seçilmiş, mətbuat nümayəndələri tərəfindən mükafatlandırılmışdı. O bu mükafatı çox yüksək qiymətləndirir və bəyan edirdi: "Mən Azərbaycanda söz və mətbuat azadlığının təminatçısıyam və heç kimə imkan vermərəm ki, bu prinsiplər pozulsun!"

Heydər Əliyevin məqsədi Azərbaycan mətbuatını dövlətçiliyə xidmət, azərbaycançılıq ideologiyası və ümumbəşəri dəyərlərə hörmət prinsipləri çərçivəsində inkişaf etdirmək olmuşdur. Zaman göstərdi ki, Ulu Öndərin bu uzaqgörənliyi özünün tarixi təsdiqini tapmışdır.